

บทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง ปรัชญาทั่วไป เขียนโดย โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์

พระมหานพดล นิพโกโย (พุ่มทอง)
Phramaha Noppadol Phumthong^{*}

๑. บทนำ

หนังสือเรื่อง “ปรัชญาทั่วไป” เล่มนี้ เป็นงานเขียนของ ศาสตราจารย์ ดร. โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยหนังสือเล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์ครั้งที่ ๒ ปี ๒๕๖๑ โดยสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับการตีพิมพ์ครั้งที่ ๑ ปี ๒๕๖๐ มีจำนวน ๓๒๑ หน้า โดยการออกแบบปกและรูปเล่มในการตีพิมพ์เหมือนกันทั้งสองครั้งโดยผู้เขียนมีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นความรู้พื้นฐานของสาขาวิชาปรัชญาตะวันตกแก่ผู้ที่ไม่เคยเรียนปรัชญามาก่อน และทั้งนี้ยังใช้เป็นตำราในห้องเรียนของรายวิชาปรัชญาทั่วไปสำหรับนิสิตคณะอักษรศาสตร์ ซึ่งกำหนดเนื้อหาในรายวิชาเป็นเรื่องของปรัชญาตะวันตกเท่านั้น

ในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๕ ส่วน โดยแต่ละส่วนมีบทย่อยๆ รวม ๑๕ บท และบทส่งท้ายอีกหนึ่งบท คือ ส่วนที่ ๑ ประกอบด้วยบทที่ ๑ – ๔ ว่าด้วยโลก ธรรมชาติ พระเจ้า ต่อมาในส่วนที่ ๒ ประกอบด้วยบทที่ ๕ – ๘ ว่าด้วยความรู้ ความจริง ส่วนที่ ๓ ประกอบด้วยบทที่ ๙ – ๑๑ ว่าด้วยความดี ความเลว การปกครอง พลเมือง ส่วนที่ ๔ ตั้งแต่บทที่ ๑๒ – ๑๔ ว่าด้วยชุมชน สังคม การเมือง และส่วนที่ ๕ มีหนึ่งบท คือ บทที่ ๑๕ ว่าด้วยความงาม ซึ่งแต่ละบทจะมีการสรุปเนื้อหา พร้อมทั้งมีการแนะนำหนังสือสำหรับอ่านเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับบทนั้นๆ และมีบทส่งท้ายเป็นบทเฉพาะที่กล่าวถึงธรรมชาติของปรัชญา เพื่อเป็นการสร้างทัศนคติและแรงจูงใจในการศึกษาปรัชญา

๒. สรุปสาระสำคัญของเนื้อหา

ในส่วนเนื้อหาทั้ง ๕ ส่วน ผู้เขียนแบ่งออกเป็น ๑๕ บทย่อย สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ เนื้อหาในส่วนที่ ๑ ผู้เขียนเริ่มต้นด้วยเรื่องโลก ธรรมชาติ พระเจ้า โดยเนื้อหาหลักในส่วนนี้จะเป็นส่วนของการศึกษาวิชาปรัชญาตะวันตกในสาขาอภิปรัชญา ซึ่งประกอบด้วยบทที่ ๑ เรื่องแก่นสารสาระ หรือแก่นแท้ของธรรมชาติ ที่นักปรัชญาในยุคแรกเริ่มตั้งคำถามว่าสรรพสิ่งต่างๆ รอบตัวเรา แท้จริงแล้วคืออะไรกันแน่ เนื้อหาบทที่ ๒ เรื่องพระเจ้า เนื่องด้วยเป็นเรื่องที่นักปรัชญาตะวันตกนำมาอภิปรายกันจำนวนมาก โดยมีเนื้อหาหลักกล่าวถึงวิธีการใช้อ้างเหตุผลในทางปรัชญาที่ไม่ต้องอาศัยประสบการณ์นั้น สามารถแสดงว่าพระเจ้ามีจริงได้

^{*}สาขาวิชาปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, Philosophy Studies, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand. Email:

หรือไม่ เนื้อหาบทที่ ๓ เรื่องจิตกับกาย โดยผู้เขียนได้แบ่งทฤษฎีของนักปรัชญาที่อธิบายเรื่องนี้เป็น ๓ กลุ่มด้วยกัน คือ ทวินิยม เอกนิยม และกายภาพนิยม เนื้อหาบทที่ ๔ เรื่องเจตจำนงเสรี กล่าวถึงประเด็นปัญหาว่าด้วยการกระทำและการตัดสินใจของเรานั้นเป็นอิสระหรือไม่ ทั้งทฤษฎี “เสรีภาพนิยม” (Libertarianism) คือ มนุษย์มีเสรีภาพในการตัดสินใจอย่างสมบูรณ์ และในทางตรงข้าม คือ ทฤษฎีที่ถือว่าเราไม่มีเสรีภาพอะไรทั้งสิ้น เรียกว่า “นิยัตินิยม” (Determinism) ซึ่งเนื้อหาในส่วนที่ ๑ ทั้ง ๔ บทนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นประเด็นและคำถามในเรื่องทางด้านอภิปรัชญาที่เป็นที่ถกเถียงกันตั้งแต่นักปรัชญายุคแรกจนถึงปัจจุบัน

เนื้อหาในส่วนที่ ๒ ชื่อว่า ความรู้ ความจริง โดยเนื้อหาส่วนนี้จะเกี่ยวกับปรัชญาในสาขาญาณวิทยา (Epistemology) หรือทฤษฎีความรู้ ประกอบด้วยบทที่ ๕ เรื่องความจริงกับความฝัน เนื้อหาบทนี้ผู้เขียนได้อธิบายแนวคิดของเรอเน เดส์การ์ตส์ (Rene Descartes) บิดาปรัชญาสมัยใหม่ กับประโยคที่ว่า “ฉันคิด ฉันจึงมีอยู่” เนื้อหาบทที่ ๖ เรื่องการรับรู้โลก โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง ๕ นั้นมีกลไกแบบใดที่ทำให้เราสามารถแน่ใจได้ว่าภาพที่เห็นนั้นเป็นความจริง ซึ่งผู้เขียนได้แบ่งแนวคิดเรื่องนี้ออกเป็นหัวข้อต่างๆ ได้แก่ กลุ่มสำนึกนิยมทางตรง (Direct Realism) กลุ่มสำนึกนิยมทางอ้อม (Indirect Realism) การแบ่งคุณสมบัติวัตถุออกเป็นปฐมภูมิกับทุติยภูมิ (primary qualities and secondary qualities) แนวคิดจิตนิยมของจอร์จ บาร์คลีย์ (George Berkeley) และปรากฏการณ์นิยม (Phenomenalism) เนื้อหาบทที่ ๗ เรื่องความคิดกับโลกภายนอก โดยในภาษาของนักปรัชญาจะเรียกโลกภายในว่า โลกอันเป็น “อัตวิสัย” (Subjective) และเรียกโลกภายนอกว่า โลกอันเป็น “ภาววิสัย” (Objective) ที่เราทุกคนอาศัยอยู่ร่วมกัน ดังนั้นความรู้ที่แท้จริงต้องไม่เพียงเป็นแค่ภาพในใจของใครบางคน แต่จะต้องมีความเป็นภาววิสัย ซึ่งทฤษฎีกลุ่มนี้ถือว่าประสบการณ์เป็นแหล่งที่มาของความรู้ เรียกว่า “ประสบการณ์นิยม” (Empiricism) นักปรัชญากลุ่มนี้แบ่งความรู้ออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ ความรู้ก่อนประสบการณ์ (a priori knowledge) กับ ความรู้หลังประสบการณ์ (a posteriori knowledge) เนื้อหาบทที่ ๘ เรื่องวิธีการได้มาซึ่งความรู้ เป็นการตอบคำถามของนักปรัชญาถึงแหล่งที่มาของความรู้ที่ว่า “ความรู้” ที่เราได้มาจากวิธีการหรือกระบวนการใดกระบวนการหนึ่ง เป็นความรู้ที่ถูกต้องหรือไม่ โดยผู้เขียนได้เสนอแหล่งที่มาของความรู้ คือ วิธีการอ้างเหตุผลอุปนัยกับนิรนัย การอนุมานสู่คำอธิบายที่ดีที่สุด การบอกเล่าของประจักษ์พยาน (Testimony) คือ การที่เราได้ความรู้มาจากผู้พบเห็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งโดยตรง คือ ประสบกับเหตุการณ์นั้นด้วยตาของตนเอง แล้วก็มาเล่าให้ฟัง และการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์

เนื้อหาในส่วนที่ ๓ ชื่อว่า ความดี ความเลว การปกครอง พลเมือง เป็นเนื้อหาของปรัชญาแขนงหนึ่ง คือ จริยศาสตร์ โดยประกอบด้วยบทที่ ๙ เรื่องการทำตามหน้าที่ ซึ่งเนื้อหาบทนี้จะอธิบายแนวคิดทางจริยศาสตร์ของคานท์ จากผลงานที่สำคัญ คือ “พื้นฐานของอภิปรัชญาของจรรยา” (Ground on the metaphysics of morals) ซึ่งคานท์เริ่มต้นจากความคิดว่า เป้าหมายของการศึกษาจริยธรรมอยู่ที่นำเอาสำนึกทางจริยธรรมที่ทุกคนมีอยู่แล้ว

ตามธรรมชาติ เอมามาทำให้เป็นระบบ และมีเหตุผลและทฤษฎีรองรับ จึงมีทฤษฎีหน้าที่ (Deontological theory) ของคานท์ขึ้น เนื้อหาบทที่ ๑๐ เรื่องประโยชน์นิยม ผู้เขียนตั้งคำถามว่า “การทำความดี คือการทำอะไรที่ให้คุณส่วนใหญ่มากที่สุดหรือไม่” แนวคิดที่ถือว่าการกระทำใดจะเป็นการกระทำที่ถูกต้อง เมื่อการกระทำนั้นก่อให้เกิดผลดีมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด คือ แนวคิดประโยชน์นิยม (Utilitarianism) หรือ “หลักมหรสุข” ซึ่งมีจอห์น สจวร์ต มิลล์ และเจเรมี เบนธัม เป็นตัวแทนนักคิดในทฤษฎีนี้ และเนื้อหาในส่วนของจริยศาสตร์บทที่ ๑๑ เรื่องจริยศาสตร์คุณธรรม (Virtue ethics) โดยมีหลักในการตัดสินใจว่าการกระทำใดจะถูกหรือผิดนั้น ขึ้นอยู่ที่ “คุณธรรม” ของผู้ตัดสินใจการกระทำในแต่ละขณะหรือสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจนั้นๆ โดยเน้นไปที่คุณสมบัติของตัวบุคคลที่จะทำการตัดสินใจ หากเขาเป็นคนดีมีคุณธรรม การตัดสินใจของเขาจะถูกต้อง แต่ทั้งนี้ผู้เขียนก็ได้เสนอข้อวิจารณ์ จริยศาสตร์คุณธรรมไว้ดังนี้ (๑) จริยศาสตร์คุณธรรมไม่ทฤษฎีทำให้ไม่สามารถบอกได้ว่าจะต้องทำอะไร และห้ามทำอะไร (๒) จริยศาสตร์คุณธรรมเป็น “สัมพัทธนิยมทางศีลธรรม” (๓) มีปัญหาคุณธรรมขัดกัน ทำให้เกิดสภาวะต้องเลือกสิ่งที่ไม่น่าพอใจทั้งคู่ (dilemma) และ (๔) ปัญหาเกี่ยวกับการให้เหตุผลสนับสนุน (justification)

เนื้อหาในส่วนที่ ๔ ชื่อว่า ชุมชน สังคม การเมือง เป็นหัวข้อที่ผู้เขียนใช้เพื่อสื่อถึงปรัชญาสังคมกับปรัชญาการเมือง ซึ่ง ๒ สาขานี้คล้ายคลึงกัน แต่แตกต่างกันตรงที่ปรัชญาสังคมอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องอำนาจรัฐโดยตรง ส่วนปรัชญาการเมืองจะอภิปรายประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจรัฐโดยตรง โดยเนื้อหาบทที่ ๑๒ เรื่องประชาธิปไตย เนื้อหาบทนี้ผู้เขียนได้เสนอหลักการปกครองที่เป็นไปได้กว้างๆ ๓ รูปแบบ คือ อัตตาธิปไตย (autocracy) คณาธิปไตย (oligarchy) และประชาธิปไตย (democracy) โดยเน้นอธิบายที่ประชาธิปไตยทางตรงกับทางอ้อม โดยใช้การสนับสนุนประชาธิปไตยด้วยวิธีการอ้างเหตุผลแบบเครื่องมือนิยม และด้วยวิธีการอ้างเหตุผลสนับสนุนแบบไม่ใช่เครื่องมือนิยม ต่อมาคือเนื้อหาบทที่ ๑๓ เรื่องความยุติธรรม บทนี้ผู้เขียนได้แสดงทฤษฎีของความเป็นธรรมผ่านทางยุคสมัย ทั้งความยุติธรรมในวัฒนธรรมโบราณ กล่าวคือการตัดสินหรือคุณค่าที่ยุติธรรมหรือเป็นธรรม จะต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงและธรรมชาติ เช่น การแบ่งชนชั้นในศาสนาพราหมณ์ หรือการแบ่งชนชั้นในสังคมยุโรปในสมัยกลาง ซึ่งแง่ความยุติธรรมอยู่ที่การทำตามหน้าที่ของตนเอง ใครที่เกิดมาในชนชั้นใด ก็ทำหน้าที่ของชนชั้นนั้น กฎหมายไม่จำเป็นต้องบังคับใช้แบบเดียวกันกับคนคนละชั้น แต่เราอยู่ในสังคมสมัยใหม่อาจมองเห็นว่า กฎเช่นนี้ไม่เป็นธรรม เพราะปฏิบัติต่อกันไม่เหมือนกัน และความยุติธรรมในทฤษฎีของปรัชญาสมัยใหม่ ตามทฤษฎีของล๊อค ผู้เสนอทฤษฎีสัญญาประชาคม (social contract theory) โดยหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความยุติธรรมมาจากการตกลงร่วมกันของสมาชิกของสังคมนั้นๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องอาศัยสิ่งสูงสุดเหนือธรรมชาติ เช่น พระเจ้า และก็ไม่ต้องอาศัยการเข้าถึงความเป็นจริงแท้ทางอภิปรัชญา นอกจากนี้จอห์น รัสเซลล์ ได้เสนอว่าเพื่อให้เกิดความยุติธรรมอย่างแท้จริง ผู้เข้าร่วมประชุมสร้างสัญญาประชาคมต้องอยู่ภายใต้ “ม่านแห่งความไม่รู้” หรือ “veil of

ignorance” ในการไม่เปิดเผยสถานะและตัวตนของตนเอง เพื่อเป็นการป้องกันความเหลื่อมล้ำกันในส่วนของอำนาจที่มีอยู่ก่อนแล้ว แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ก็ได้รับการวิจารณ์จากนักปรัชญาสำนัก “ชุมชนนิยม” (communitarianism) ว่า การที่พลเมืองมาประชุมร่วมกันภายใต้ร่มแห่งความไม่รู้ นั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และการตัดคุณสมบัติเหล่านี้ออกไปจากปัจเจกชนจนหมด ทำให้ปัจเจกชนไม่เหลือสภาพของความเป็น “พลเมือง” ของชุมชนใดชุมชนหนึ่งที่มีตัวตน มีประวัติความเป็นมาอยู่จริงในโลก เป็นหลักการที่สร้างความว่างเปล่า ไม่สอดคล้องกับความจริงที่จำเป็นในการสร้างแนวคิดด้วยความยุติธรรมที่มาจากรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ของแต่ละชุมชน เนื้อหาบทที่ ๑๔ เรื่องความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพ ผู้เขียนได้เสนอโน้ตทัศน์ในทางปรัชญาสังคมและการเมือง ๓ มโนทัศน์ ได้แก่ เรื่องของความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยไม่ได้หมายรวมถึงความเสมอภาคในด้านอื่น คือ แม้ว่าสมาชิกของสังคมจะมีความไม่เท่าเทียมกันทางกายภาพ แต่ก็ต้องมีความเท่าเทียมกันทางสังคม ส่วนกรณีความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ ตามทฤษฎีแบบมาร์กซิสต์ที่บอกว่า เป้าหมายของการจัดการสังคมและการเมือง คือ การที่ทุกคนในสังคมมีฐานะเท่ากัน และมีทรัพย์สินเท่าๆ กัน ซึ่งผู้เขียนได้ยกคำกล่าวของคาร์ล มาร์กซ์ ว่า “ให้แต่ละคนได้รับตามแต่ที่เขาจำเป็นต้องได้ แต่รับจากแต่ละตามแต่ความสามารถของเขา” โดยการที่จะทำให้เกิดสถานะที่ทุกคนได้รับผลประโยชน์จากรัฐเท่าๆ กันนั้น จำเป็นต้องมีรัฐที่เข้มแข็งมากเพื่อจัดการให้ทุกคนเกิดความเท่าเทียมได้จริง มโนทัศน์ต่อมาที่ผู้เขียนเสนอ คือ “สิทธิ” หรือ (rights) หมายถึง อำนาจที่ปัจเจกบุคคลมีในการทำการใดการหนึ่ง หรือในการได้รับการปกป้องไม่ให้คนอื่นมาทำอะไรแก่ตนเอง ซึ่งได้แก่ สิทธิตามธรรมชาติ (Nature Rights) เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์โดยตรง มาควบคู่กับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) คือ แนวคิดที่บอกว่าสิทธิมาจากผลผลิตของมนุษย์ด้วยกันเอง ไม่ได้ติดตัวกับธรรมชาติของมนุษย์ เป็นผลผลิตของมนุษย์ในการทำงานร่วมกันในรัฐ และมโนทัศน์ที่ ๓ เรื่องเสรีภาพ ซึ่งสิทธิกับเสรีภาพมีความสัมพันธ์กันในเชิงความหมายอยู่หลายประการ โดยผู้เขียนกล่าวสรุปว่าในขณะที่สิทธิเป็นเรื่องของการมีอำนาจที่จะทำหรือไม่ทำการใดการหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือตามที่เป็นไปตามธรรมชาติของตนเองในฐานะที่เป็นมนุษย์ ส่วนเสรีภาพเป็นเรื่องของการที่เราจะสามารถทำการใดการหนึ่งหรือไม่ทำการนั้นตามแต่เราจะต้องการ เช่น เสรีภาพในการพูดและการแสดงออกในทฤษฎีของมิลล์ เสรีภาพเชิงยืนยันและเสรีภาพเชิงปฏิเสธในทฤษฎีของไอแซยาห์ เบร์ลิน

เนื้อหาในส่วนที่ ๕ ชื่อว่า ความงาม เป็นเนื้อหาที่เสนอเกี่ยวกับแนวคิดทางปรัชญาในสาขาสุนทรียศาสตร์ (aesthetics) โดยเป็นเนื้อหาในหนังสือบทที่ ๑๕ ศิลปะ ซึ่งผู้เขียนได้แสดงทฤษฎีผ่านการตั้งคำถามว่า ความงามคืออะไร เราจะนิยามคำว่า “งาม” ได้อย่างไร งานศิลปะมีลักษณะอะไรเป็นพิเศษที่แยกออกมาจากการสร้างสรรค์แบบอื่นๆ ของมนุษย์หรือไม่ คุณค่าทาง “ศิลปะ” ของมนุษย์คืออะไร และมีหลักเกณฑ์ในการวัดตายตัวหรือไม่ เราจะแยกงานศิลปะที่ “แท้จริง” ออกจากงาน “ปลอม” ได้หรือไม่ และเราจะแยกอย่างไร

บทส่งท้าย ผู้เขียนเสนอมุมของธรรมชาติของปรัชญาในประเด็นว่าปรัชญาคืออะไร เพราะปรัชญามีลักษณะพิเศษไม่เหมือนกับวิชาการแขนงอื่นๆ ซึ่งไม่สามารถบอกได้ตรงๆ ว่าวิชานี้ศึกษาอะไร แต่วิชาปรัชญาพูดถึงเรื่องต่างๆ เรื่องที่มนุษย์สนใจในด้านต่างๆ แต่หากจะบอกว่าวิชาปรัชญาศึกษาทุกเรื่องที่มีอยู่ ก็ไม่ถึงกับถูกต้องมากนัก จึงเป็นการทำงานร่วมกันกับวิชาการอื่นๆ มากกว่า ซึ่งผู้เขียนได้เสนอวิธีการของปรัชญา คือ การวิเคราะห์ความหมายของมโนทัศน์ และสร้างระบบการอ้างเหตุผลตามหลักของตรรกวิทยา โดยธรรมชาติของปัญหาปรัชญาไม่สามารถหาคำตอบด้วยวิธีการเชิงประจักษ์ คือ การออกไปหาความรู้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัส แต่ต้องคิดเอาด้วยหลักของเหตุผล จึงอาจมีการตั้งคำถามว่าการถกเถียงปรัชญาสุดท้ายสามารถหาความจริงได้หรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามปรัชญาก็ได้ให้คำตอบพื้นฐานที่เกี่ยวกับโลกและชีวิต แม้การให้คำตอบของปรัชญาจะไม่ใช่ว่าคำตอบสุดท้ายสุดที่ลงตัว แต่ก็ยังเป็นคำตอบที่กระตุ้นให้เกิดการคิด การอภิปราย การถกเถียง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จำเป็นในสังคม อันเป็นประโยชน์อย่างมากในการเขียนและการทำงานด้านอื่นๆ ต่อไป

๓. ข้อวิจารณ์

สำหรับประเด็นในการวิจารณ์ ผู้วิจารณ์ได้แบ่งออกเป็น ๒ ประเด็น คือ (๑) รูปแบบการนำเสนอ (๒) ประเด็นเนื้อหา

๓.๑ รูปแบบการนำเสนอ

ในหนังสือปรัชญาทั่วไปนี้ ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาแบ่งตามแขนงต่างๆ ของวิชาปรัชญาตะวันตก คือ อภิปรัชญา ญาณวิทยา จริยศาสตร์ ปรัชญาสังคมและการเมือง และสุนทรียศาสตร์ ซึ่งในแต่ละส่วนนั้นผู้เขียนจะใช้ชื่อหมวดสาขาแทนด้วยคำที่คุ้นชิน เช่น เนื้อหาส่วนที่ ๑ ผู้เขียนใช้คำว่า โลก ธรรมชาติ พระเจ้า แทนคำว่าอภิปรัชญา ทำให้ผู้อ่านที่ไม่เคยเรียนปรัชญามาก่อน สามารถเห็นภาพรวมของเนื้อหาส่วนนี้ได้ง่ายขึ้น ว่าผู้เขียนกำลังแสดงทรรศนะในหมวดสาขาปรัชญาใด มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร ทั้งการเริ่มต้นเนื้อหาด้วยการตั้งคำถามเป็นโจทย์ปัญหาในประเด็นทางปรัชญานำในแต่ละบท ก็ทำให้ผู้อ่านได้ฝึกคิดหาคำตอบในเบื้องต้น และเป็นการกระตุ้นอุปนิสัยให้ผู้อ่านอยากอ่านหนังสือ เพราะอยากทราบคำอธิบายในประเด็นหรือเรื่องนั้นๆ หรืออาจจะโต้แย้งในประเด็นนั้นก็ได้อีก ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งที่จะเป็นการนำผู้อ่านที่ยังไม่มีพื้นฐานทางปรัชญา ได้รู้จักและเข้าใจแนวคิดต่างๆ ของนักปรัชญาตะวันตกในแต่ละแขนงวิชาของปรัชญามากขึ้น

เมื่อมองภาพรวมของรูปแบบการนำเสนอของหนังสือเล่มนี้ เปรียบเทียบกับหนังสือปรัชญาทั่วไปเล่มอื่นๆ ผู้เขียนใช้การจัดแบ่งเนื้อหาและอธิบายหัวข้อหลักไปตามลำดับในลักษณะแบบจารีตที่นิยมใช้กันเช่นเดียวกับหนังสือปรัชญาเบื้องต้นที่นักวิชาการปรัชญาตะวันตก

ใช้ศึกษาและเขียนเป็นหนังสือ เช่น หนังสือ Philosophy A New Introduction^๒, หนังสือ An Introduction to Philosophy^๓ เป็นต้น โดยแบ่งหัวข้อหลักออกเป็นสาขาอภิปรัชญา ญาณวิทยา จริยศาสตร์ ปรัชญาการเมือง และสุนทรียศาสตร์ ไปตามลำดับ ซึ่งการแบ่งลักษณะนี้จะทำให้ผู้อ่านเห็นภาพกว้างของการศึกษาวิชาปรัชญาว่าประกอบด้วยเนื้อหาหลักสาขาใดบ้าง และมีพัฒนาการของการศึกษาวิชาปรัชญาอย่างไร แต่ในส่วนของเนื้อหาย่อยของแต่ละหัวข้อหลักนั้น ผู้เขียนไม่ได้เรียงลำดับเนื้อหาตามแบบหนังสือปรัชญาเบื้องต้นที่มีการเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก เช่น มีการอธิบายความหมายและการแบ่งประเภทของสาขาวิชาปรัชญาหลักอย่างชัดเจน หรือการอธิบายแนวคิดของนักปรัชญาในกลุ่มสาขานั้นๆ เป็นต้น แต่ผู้เขียนใช้การอธิบายเนื้อหาโดยยกประเด็นปัญหาปรัชญาที่สำคัญอันเป็นที่โต้เถียงกันในสาขานั้นๆ เป็นรูปแบบหลักในการนำเสนอ ทั้งมีการอธิบายโดยใช้คำศัพท์เฉพาะและภาษาทางปรัชญาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้วิจารณ์เห็นว่าผู้อ่านหนังสือเล่มนี้ ควรมีข้อมูลเป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิชาปรัชญามาก่อนระดับหนึ่ง จึงจะทำให้การอ่านหนังสือเล่มนี้ไม่ติดขัดในการทำควมเข้าใจคำศัพท์เฉพาะหรือภาษาที่ใช้ในทางปรัชญา และมีความต่อเนื่องในการอ่าน

ในส่วนของการยกตัวอย่างประกอบเนื้อหา ผู้เขียนมีการยกตัวอย่างเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันทั่วไป จึงทำให้ผู้อ่านสามารถคิดและจินตนาการตามไปได้ง่าย เช่น ในบทที่ ๒ หน้า ๓๔ ประเด็นเรื่องการอ้างเหตุผลสนับสนุนการมีอยู่ของพระเจ้าของอานเซลล์ ผู้เขียนก็ได้แย้งด้วยการยกตัวอย่างว่า หากผมอยากมีเงินสักหนึ่งล้านบาท ผมก็นิยามคำหรือวลีว่า “เงินในบัญชีของโสรัจจ์” ว่า “เงินที่สามารถถอนออกมาได้เป็นเงินสด มีจำนวนหนึ่งล้านบาท” เท่านั้นผมก็สามารถสร้างการอ้างเหตุผลที่ได้ข้อสรุปว่ามีเงินหนึ่งล้านบาท ซึ่งเท่ากับผมสามารถเสกเงินจากที่ไม่มี ให้มีขึ้นมาได้ เพียงแต่นิยามความหมายของวลีบางวลีเท่านั้น เช่นเดียวกับการนิยามคำว่า “พระเจ้า” หรือในบทที่ ๖ หน้า ๑๑๐ ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างข้อวิจารณ์ทฤษฎีแบบสัจนิยมทางตรงด้วยประเด็นว่า ภาพที่เราเห็นบางครั้งไม่ได้เป็นอย่างนั้น โดยยกเหตุการณ์ที่ว่า เวลาเรานั่งรถไปบนถนนลาดยางในเวลาแดดร้อนมากๆ เรามองไปข้างหน้าจะเห็นเหมือนกับว่ามีน้ำอยู่ข้างหน้าบนถนน แต่เมื่อรถวิ่งไปใกล้ๆ เรากลับไม่เห็นน้ำ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาในส่วนของการใช้ภาพประกอบเป็นตัวอย่างสำหรับเนื้อหาในการนำเสนอของผู้เขียนกลับใช้เป็นบางส่วนเท่านั้น ผู้วิจารณ์ได้อ่านหนังสือปรัชญาทั่วไป : มนุษย์ โลก และ

^๒ Douglas Mann, G.Elijah Dann, **Philosophy A New Introduction**, CA : Belmont, ๒๐๐๕.

^๓ W.Russ Payne, **An Introduction to Philosophy**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://commons.bellevuecollege.edu/wp-content/uploads/sites/125/2017/04/Intro-to-Phil-full-text.pdf>, [๕ ตุลาคม ๒๕๖๓].

ความหมายของชีวิตของวิทย์ วิศทเวทย์^๔ ซึ่งมีการนำภาพของนักปรัชญาในเรื่องที่กล่าวถึงมาประกอบด้วย ทำให้ผู้อ่านซึ่งเป็นผู้เริ่มต้นศึกษาปรัชญาได้เห็นหน้าตาและลักษณะของนักปรัชญาท่านนั้นๆ หรือการนำเสนอเป็นลักษณะแผนภูมิรูปภาพ (mind map) เพื่อให้ผู้อ่านเห็นโครงสร้างของแต่ละเนื้อหาหลักๆ ชัดเจนขึ้น

นอกจากนี้ในส่วนของการทำเนื้อหาแต่ละบท ผู้เขียนก็ได้สรุปเนื้อหา และฝากคำถามไว้ให้ผู้อ่านได้ช่วยกันขบคิดต่อไปอีก โดยทั้งนี้ผู้เขียนได้แนะนำหนังสือ พร้อมทั้งชื่อผู้แต่งในการค้นคว้าเพิ่มเติมไว้ด้วยแล้ว ซึ่งจุดนี้ผู้วิจารณ์เห็นว่าหากผู้เขียนจะแนะนำหนังสือเกี่ยวกับปรัชญาตะวันตกที่นักปรัชญา หรือนักวิชาการไทยได้แต่งหรือแปลไว้ เพิ่มมากขึ้น จะเป็นทางเลือกให้ผู้อ่านที่ไม่เชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศ ได้ค้นคว้าเพิ่มเติมได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามการที่ผู้เขียนนำเสนอประเด็นต่างๆ ที่นักปรัชญากำลังสงสัยและถกเถียงอภิปรายกันอยู่ในแต่ละเนื้อหา เช่น ประเด็นปัญหาว่าการกระทำและการตัดสินใจของเราเป็นอิสระหรือไม่ การตัดสินใจของเราเป็นไปตามแรงผลักดันของระบบธรรมชาติหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งประเด็นปัญหาต่างๆ เหล่านี้มีความสำคัญในการช่วยขยายกรอบทักษะทางความคิดของผู้อ่านให้กว้างขึ้นด้วยอีกทางหนึ่ง

๓.๒ ประเด็นเนื้อหา

หนังสือปรัชญาทั่วไปเล่มนี้ มีเนื้อหามุ่งเน้นที่ตัวประเด็นปัญหาปรัชญาในแต่ละสาขาของการศึกษาปรัชญา แต่ทั้งนี้ก็ได้ทิ้งเนื้อหาของตัววิชาปรัชญา โดยผู้เขียนมีการอธิบายเนื้อหาควบคู่ไปกับประเด็นปัญหาทางปรัชญา ซึ่งแม้จะไม่ละเอียดเหมือนกับหนังสือปรัชญาเบื้องต้นที่เน้นในส่วนทฤษฎีทางปรัชญามากกว่า แต่ก็พอดีกับตัววิชาปรัชญา โดยการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะเช่นนี้ เป็นไปตามความมุ่งหมายของผู้เขียนที่ต้องการจะทำให้ผู้อ่านได้เปิดแนวความคิด และวิสัยทัศน์ใหม่ๆ ในทางปรัชญาที่เดิมผู้อ่านอาจจะมองข้ามไป

แต่ทั้งนี้ก็มีบางส่วนของเนื้อหาที่ผู้เขียนใช้คำอธิบายยาวต่อเนื่อง โดยไม่มีการแบ่งเนื้อหาเป็นย่อหน้าย่อย ทำให้ผู้อ่านซึ่งเพิ่งเริ่มต้นในการศึกษาวิชาปรัชญารู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ยากในการทำสมาธิเข้าใจเนื้อหานั้นๆ เช่น ในบทที่ ๖ หน้า ๑๓๙ เป็นการอธิบายการตอบโต้ฮิวม์ของคานท์ โดยใช้เนื้อหา ๒ หน้าต่อเนื่องกัน หรือในบทที่ ๑๒ หน้า ๒๒๙ ผู้เขียนอธิบายลักษณะของระบอบการปกครองทั้ง ๓ ลักษณะ ด้วยเนื้อหา ๓ หน้าต่อเนื่องกัน โดยหนังสือปรัชญาทั่วไป : มนุษย์ โลก และความหมายของชีวิตของวิทย์ วิศทเวทย์ มีลักษณะการใช้คำอธิบายที่มีความกระชับมากกว่า ทำให้ผู้อ่านไม่ล่าในการใช้ความคิด แม้ผู้เขียนจะได้กล่าวไว้แล้วในส่วนของการแนะนำหนังสือเล่มนี้ได้ขยายเนื้อหาออก เพื่อให้คนที่สนใจปรัชญาจริงๆ

^๔ วิทย์ วิศทเวทย์, ปรัชญาทั่วไป : มนุษย์ โลก และความหมายของชีวิต, กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๗.

เนื่องจากหนังสือเล่มนี้มีจุดประสงค์สำหรับให้อ่านที่ไม่เคยเรียนปรัชญามาก่อนได้รู้จักปรัชญา และกระตุ้นให้เกิดความสนใจอยากเรียนรู้ ค้นคว้า และหาคำตอบในประเด็นถกเถียงทางปรัชญาแขนงต่างๆ ดังนั้น ผู้วิจารณ์มองว่าผู้เขียนอาจจะเพิ่มเชิงอรรถในเนื้อหาและบรรณานุกรม เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบแหล่งที่มาของข้อมูลสำคัญๆ และสะดวกในการสืบค้นต่อไป เช่น คำกล่าวของนักปรัชญาในบทต่างๆ ที่ผู้เขียนไม่ได้ยกเอาข้อความเหล่านั้นมาอธิบายมากมายนัก เป็นต้น

๓.๓ สรุปและคำแนะนำ

หนังสือเล่มนี้มีจุดประสงค์ให้เป็นความรู้พื้นฐานของวิชาปรัชญาตะวันตกแก่ผู้ที่ไม่เคยเรียนปรัชญามาก่อน และตั้งใจให้เป็นตำราในวิชาปรัชญาเบื้องต้นแก่นิสิตนักศึกษาที่เริ่มเรียนปรัชญาเป็นวิชาแรก แม้หนังสือเล่มนี้จะเรียงลำดับเนื้อหาหลักของการศึกษาวิชาปรัชญาตามแบบหนังสือปรัชญาเบื้องต้นทั่วไป แต่ผู้เขียนใช้วิธีการนำเสนอที่เน้นตัวประเด็นปัญหาทางปรัชญาเป็นหลัก ดังนั้นผู้อ่านควรมีความรู้พื้นฐานทางปรัชญาจากการศึกษาหนังสือปรัชญาเบื้องต้นที่บรรยายเนื้อหาวิชาปรัชญาไปตามลำดับมาก่อน เพื่อจะเข้าใจคำศัพท์เฉพาะในทางปรัชญาที่ผู้เขียนใช้อภิปรายในหนังสือเล่มนี้มากขึ้น

แต่สิ่งที่น่าสนใจและควรอ่านหนังสือเล่มนี้สำหรับผู้ที่มีความรู้ทางปรัชญามาบ้างแล้วคือ ผู้เขียนได้นำประเด็นข้อถกเถียงทางปรัชญาทั่วไปที่เป็นปัญหาอยู่ปัจจุบันในแต่ละสาขาวิชามารวบรวมไว้ในหนังสือ ช่วยเปิดวิสัยทัศน์ให้อ่านนำไปขบคิดหาคำตอบต่อไป เป็นการสร้างทักษะในทางความคิดอันเป็นอุปนิสัยของนักปรัชญาที่ดี ทำให้หนังสือเล่มนี้เหมาะสมกับผู้ที่สนใจใช้เป็นคู่มือในการศึกษาวิชาปรัชญา และพัฒนาไปสู่ปรัชญาแขนงต่างๆ อย่างลึกซึ้งต่อไป

หนังสือปรัชญาทั่วไปเล่มนี้ จึงเหมาะสมกับผู้อ่านที่มีความสนใจในการศึกษาวิชาปรัชญาเบื้องต้น ตลอดถึงนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั้งในสาขาปรัชญาโดยตรง รวมถึงสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ศึกษาสาขารัฐศาสตร์ อาจใช้แนวคิดจากเนื้อหาปรัชญาการเมืองในหนังสือเล่มนี้ มาใช้ควบคู่ในการศึกษาต่อไป และเนื่องจากหนังสือเล่มนี้ใช้ประเด็นปัญหาปรัชญา ซึ่งเป็นประเด็นวิพากษ์วิจารณ์ถกเถียงกันมาแต่เดิม จึงอาจไม่เหมาะสมกับผู้ที่ต้องการศึกษาวิชาปรัชญาในระดับที่สูงขึ้น เช่น ในระดับการศึกษาปริญญาโท และปริญญาเอก เพราะต้องใช้ข้อมูลและเนื้อหาที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และเป็นประเด็นปัญหาปรัชญาที่เป็นข้อถกเถียงในสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่า

บรรณานุกรม

กิริติ บุญเจือ. **ปรัชญาสำหรับผู้เริ่มเรียน**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑.

วิทย์ วิศทเวทย์. **ปรัชญาทั่วไป : มนุษย์ โลก และความหมายของชีวิต**. กรุงเทพฯ :

อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๗.

โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์. **ปรัชญาทั่วไป**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

Douglas Mann, G.Elijah Dann. **Philosophy A New Introduction**. CA : Belmont,
๒๐๐๕.

W.Russ Payne. **An Introduction to Philosophy**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา:
[https://commons.bellevuecollege.edu/wp-](https://commons.bellevuecollege.edu/wp-content/uploads/sites/125/2017/04/Intro-to-Phil-full-text.pdf)
[content/uploads/sites/125/2017/04/Intro-to-Phil-full-text.pdf](https://commons.bellevuecollege.edu/wp-content/uploads/sites/125/2017/04/Intro-to-Phil-full-text.pdf),
[๕ ตุลาคม ๒๕๖๓].

